

Geliş Tarihi:

11.04.2022

Kabul Tarihi:

16.10.2022

Yayımlanma Tarihi:

31.12.2022

Kaynakça Gösterimi: Töre, E., & Yayla, A.R. (2022). Okul psikolojik danışmanlarının 2023 eğitim vizyonunda rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(45), 1137-1172. doi: 10.46928/iticusbe.1101312

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ 2023 EĞİTİM VİZYONUNDA REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ALANINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ¹

Araştırma

Esra Töre

Sorumlu Yazar (Correspondence)

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

esra.tore@izu.edu.tr

Ayşe Rukiye Yayla

Milli Eğitim Bakanlığı

ayseryayla@gmail.com

Doç.Dr. Esra Töre, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesidir. Eğitim yönetimi, örgütsel davranış, kariyer psikolojik danışmanlığı ve öğretmen yetiştirme alanlarında dersler vermektedir.

Ayşe Rukiye Yayla, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmeni olarak çalışmaktadır.

---

¹ Bu çalışma, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, SBE, Eğitim Bilimleri ABD’nde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Programında Ayşe Rukiye Yayla tarafından Doç.Dr. Esra Töre danışmanlığında yapılan yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ 2023 EĞİTİM VİZYONUNDA REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ALANINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Esra Töre
esra.tore@izu.edu.tr
Ayşe Rukiye Yayla
ayseryayla@gmail.com

Özet

Amaç: Bu araştırmanın amacı okul psikolojik danışmanlarının, “2023 Eğitim Vizyon Belgesi” ve içinde yer alan rehberlik ve psikolojik danışma alan politikaları hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir.

Yöntem: Araştırmada nitel araştırma modelinin olgubilim/fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinin Ataşehir, Ümraniye, Üsküdar, Sancaktepe, Sarıyer ve Başakşehir ilçelerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapmakta olan ve farklı görev sürelerine sahip 12 okul psikolojik danışmanı oluşturmaktadır. Yapılan görüşmeler kayıt altına alınmış ve içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular belirlenen amaçlar doğrultusunda analiz edilmiştir. Açık kodlama ile belirlenen kodlar bir araya getirilerek alt temalar elde edilmiştir. Daha sonra elde edilen alt temaların gruplandırılması ile üst düzey soyutlama gerçekleştirilmiş ve ana eksen kodlar geliştirilmiştir. Eksen kodlar içinden merkezî ağırlığı bulunan temel kod etrafında ilgili alt kategorilerin bir araya getirilmesi ile oluşturulan seçici kodlama yapılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda 2023 Eğitim Vizyonu kavramı etrafında 15 alt tema belirlenmiştir.

Bulgular: 2023 Eğitim Vizyonu kavramı etrafında “vizyon, rehberlik, rehber öğretmen, ölçme araçları, mesleki ve teknik rehberlik, uygulanabilirlik, PDR hizmeti, RAM, mesleki gelişim, sınıf rehber öğretmenliği, YÖK işbirliği, özel yetenek, toplum hizmeti, kaynaştırma ve kaynaştırma modeli” alt temaları oluşturulmuştur. Araştırma verilerinden okul psikolojik danışmanlarının vizyon belgesini olumlu değerlendirdiği, vizyon belgesinin uygulanabilirliğine ilişkin bazı tereddütlerinin bulunduğu, bu tereddütleri gidermenin yolu olarak ise uygulanan her aşamadan sonra raporlamanın yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özgünlük: Okullarda görev yapan psikolojik danışmanların 2023 Eğitim Vizyonu rehberlik ve psikolojik danışmanlık politikalarının işlevselliği ve niteliği ile ilgili görüşlerinin eğitimdeki işbirliğinin önemli bir parçası olduğu bir düşünülmektedir. Bu araştırma eğitimde ulaşılmak istenen hedeflerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında gerçekleştirilmesinin ne kadar mümkün olduğunun ortaya konması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: 2023 Eğitim Vizyonu, Okul Psikolojik Danışmanı, Okul Rehberlik Hizmetleri

JEL Sınıflandırması: I29

EXAMINING OF OPINIONS OF SCHOOL PSYCHOLOGICAL COUNSELORS ABOUT THE 2023 EDUCATIONAL VISION IN THE FIELD OF GUIDANCE AND PSYCHOLOGICAL COUNSELING

Abstract

Purpose: This research aims to examine the opinions of school counselors about the "2023 Education Vision Document" and the policies in the field of guidance and counseling.

Method: The phenomenology pattern of the qualitative research model was used in the research. The study group of the research consists of 12 school counselors who work in schools affiliated with the Ministry of National Education in Ataşehir, Ümraniye, Üsküdar, Sancaktepe, Sarıyer, and Başakşehir districts of Istanbul in the 2020-2021 academic year and have different terms of duty. The interviews were recorded, and content analysis was made. The findings were analyzed in line with the determined purposes. Sub-themes were obtained by bringing together the codes determined by open coding. Then, by grouping the sub-themes obtained, high-level abstraction was realized, and the central axis codes were developed. Selective coding was made by combining the relevant sub-categories around the basic code with central weight among the axis codes. As a result of the interviews, 15 sub-themes were determined around the concept of the 2023 Education Vision.

Findings: It is thought that the opinions of the psychological counselors working in schools about the functionality and quality of the 2023 Education Vision guidance and psychological counseling policies are an essential part of the cooperation in education. This research is important in revealing how possible it is to achieve the goals desired to be achieved in education in the field of guidance and psychological counseling.

Originality: It is thought that the opinions of the psychological counselors working in schools about the functionality and quality of the 2023 Education Vision guidance and psychological counseling policies are an important part of the cooperation in education. This research is important in terms of revealing how possible it is to achieve the goals desired to be achieved in education in the field of guidance and psychological counseling.

Keywords: 2023 Education Vision, School Psychological Counselor, School Guidance Services

JEL Classification: I29

GİRİŞ

Bir kurumun vizyonunun olması çalışan bireylerin rutin işlerini yerine getirirken kurumun lehine olanı anlaması ve buna katkıda bulunması anlamına gelir. Vizyon o kurumun çalışanlarınca ne kadar kabul görüp paylaşılsa o derece güçlü olur. Yani kurum için ortaya konulan gelecek resminin kurumdaki paydaşlarca kabul görmesinin çokluğu paylaşılmış vizyonun da o derecede güçlü olduğunu gösterir (Ertürk, 2020). Eğitim politikasının belirlenebilmesi vizyona, vizyonun paylaşılmasına ve destek görmesine bağlıdır (Mingat, Tan ve Sosale, 2003). Bu açıdan bakıldığında Türk eğitim sistemi politikasının belirlenmesi bir vizyon ortaya konulmasına ve paydaşlarca desteklenmesine ihtiyaç duyar.

Türkiye’de son yıllarda eğitim alanında birçok yenilik yapılmıştır. Yapılan yenilik ve gelişmelerden en başta geleni ve en kapsamlısı “2023 Eğitim Vizyonu” adını taşıyan hedeflerin duyurulması olmuştur (Duran ve Kurt, 2019). Eğitime dair ortaya çıkan temel problemlerin çözüme kavuşturulmasına yönelik yeni bir politika belgesi olma özelliği taşıyan 2023 Eğitim Vizyonu; hangi limana ulaşılacağını işaret ederken nasıl ulaşılacağına da kapsamını çizmektedir. 2023’e uzanan bu belge eğitim sistemi için ortaya koyduğu temel vizyon, vizyonun felsefi temelleri, ana hedefler ve stratejileri ile bir rota niteliğindedir (Uluğ, 2018). Eğitimdeki niteliği artırma yönünde farklı bir girişim olma özelliği ile 2023 Eğitim Vizyonu; eğitimdeki sorunlara değinerek ileriye yönelik çözüm ve hamleleri ile üyelerinin aynı yöne bakmasını sağlayan, motive eden bir yol haritası çizmiş ve tüm bunları bir takvime bağlamıştır. Kamuoyuyla paylaşıldığı günden itibaren başta eğitimciler olmak üzere toplumun genelinin dikkatini çekmiş, heyecan uyandırmış ve tartışmalara olanak sağlamıştır (Uyan, 2018; Ülgen ve Mirze, 2010).

Okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi noktasında önemli görev ve sorumluluklar okul psikolojik danışmanlarına düşmektedir. Bunun yanında hizmet verdikleri eğitim kurumlarında ortaya çıkan çeşitli sorunlarla başa çıkması da yine okul psikolojik danışmanlarından beklenmektedir (Tagay ve Çakar, 2017: 1168). Öğrencilerin tümü için kendilerini gerçekleştirme yardımı edebilmeyi amaçlayan ve bu amaçla öğrencilerin gelişim ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanmış ve programlanmış muhtelif türde hizmetler veren okul psikolojik danışmanları, ilkokuldan üniversiteye kadar eğitimin her bir basamağının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir (Yerin-Güneri, Büyükgöze-Kavas ve Koydemir, 2007).

2023 Eğitim Vizyonu’nda bireyin kendini bilmesinin ve tanınmasının üzerinde durulmuş, mizaç ve yetenek merkezli tanıma yaklaşımının, eğitim sisteminde her bir ferdin gelişimi noktasında kritik öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Bireyin kendini tanıması ve tanınmanın peşinden gelen izleme süreci, onun eğitim hayatında bireyselleştirilmiş bir yol haritasına sahip olması demektir. Bu açıdan öğretmenlere yeni rol ve görevlerin yüklendiği görülmektedir (Özmen, 2019). Okul psikolojik danışmanları, gelişimleri yönünde öğrencilere yardım eden, öğrencilerin eğitimde eşit imkânlarla erişebilmeleri, kendilerine uygun meslekleri seçerek demokratik bir toplumda bütünüyle aktif rol alan

üyeler olarak gelişmeleri için öğrenci, ebeveyn ve öğretmenlere hizmet sunan uzmanlar (Ültanır,2000) olarak bu yeni rol ve görevlerle yakından ilgilidirler.

2023 Eğitim Vizyonu takviminde yer alan nitelikli ve kapsayıcı eğitimde 3 yıllık somut hedeflerle “Mutlu Çocuklar Güçlü Türkiye” profilinin amaçlanması eğitim alanında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin daha da önem kazanmasına işaret etmektedir. Ayrıca vizyon belgesinin tamamı incelendiğinde pozitif psikolojiye atıflar yapıldığı görülmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili amaç ve hedefler ayrı bir başlık olarak belirtilmiştir (Demirci, 2019; 2023 Eğitim Vizyonu, 2018). 2023 Eğitim Vizyonu’nda rehberlik ve psikolojik danışma hedeflerinin amacı; çocukların ilgi ve yeteneklerine göre eğitim almalarına olanak sağlayacak sistemin oluşturulması için yapılan çalışmalarda erken çocukluktan ortaöğretimin sonuna kadar işlevsel bir rehberlik ve psikolojik danışma yapılanmasının kurulmasıdır. Rehber öğretmenlerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve diğer eğitim çalışanlarıyla bütünleşik roller almaları da bu başlıkta yer alan amaçlardandır. Rehberlik hizmetlerinin ihtiyaçlara yönelik olarak yapılandırılması hedefinde aşağıdaki uygulamalara yer verilmiştir (2023 Eğitim Vizyonu, 2018:51-54):

- Kariyer rehberliği sistemi yeniden yapılandırılarak; tüm öğretim kademeleri düzeyinde her öğrencinin kendini tanıyarak kariyer profili oluşturması, meslek tanıma kaynaklarını öğrenmesi ve kariyer gelişim dosyası ile öğrenci e-portfolyosunun ilişkilendirilmesi sağlanacaktır. Rehberlik sonucunda elde edilen verilerle bilimsel yöntemler kullanılarak öğrenciye kariyer yönlendirilmesi yapılacaktır.
- Göç vb. durumlardan dolayı ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması için rehber öğretmenlere yeni rol, görev ve fonksiyon yapısı oluşturulacaktır. Ayrıca rehber öğretmenlerin mesleki gelişimleri ulusal ve uluslararası düzeyde eğitimlerle desteklenecektir.
- Yetenek, ilgi, meslek değerleri vb. özelliklerin ölçülmesine yönelik yeni araçlar geliştirilecek ve bu adımda milli kültür göz önünde bulundurulacaktır.
- PDR hizmetleri ile ilgili mevzuat altyapısı ve RAM’ların yapısı ile sunduğu hizmetler tekrardan yapılandırılacaktır.
- Sınıf öğretmenlerinin rehberlik becerilerinin artırılması amacıyla sertifika eğitimleri düzenlenecektir.
- Okullarda RPD alanında nitelikli uzman personel yetiştirilmesi noktasında Yükseköğretim Kurulu ile iş birliğine gidilecektir

Okullarda görev yapan psikolojik danışmanlarının 2023 Eğitim Vizyonu rehberlik ve psikolojik danışmanlık politikalarının işlevselliği ve niteliği ile ilgili görüşlerinin eğitimdeki işbirliğinin önemli bir parçası olduğu bir düşünülmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının çeşitli alanlardaki

özelliklerinin değerlendirildiği çalışmalara alanyazında yer verildiği görülürken (Işık Tokmak, 2019; Doğan, 2020; Koçoğlu, 2019; Bozkur, 2019; Çokamay, Kapçı ve Sever, 2017; Uzbaş, 2009; Öz Soysal, Uz Baş ve Aysan, 2016); 2023 Eğitim Vizyonu'na ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışmaların oldukça az olduğu görülmüştür (Boncuk, 2020; Solak, 2019; Baltacı ve Coşkun, 2019). Bu araştırma eğitimde ulaşılmak istenen hedeflerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında gerçekleştirilmesinin ne kadar mümkün olduğunun ortaya konması açısından önemlidir. Okul psikolojik danışmanlarının 2023 Eğitim Vizyonu'nda ifade edilen rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanına ilişkin algıları ile takvim sürecinde hedeflerin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğine, vizyon belgesi ile ilgili eğitime katılıp katılmadıklarına ilişkin durumları ortaya çıkarılarak elde edilen bulgular çerçevesinde öneriler geliştirilmiştir. Araştırma sonucunda geliştirilen önerilerin hem vizyonun amacının gerçekleşmesi yönünde olumlu katkı sağlaması hem de uygulayıcılara farklı bakış açıları kazandırması hedeflenmektedir. Ayrıca 2023 Eğitim Vizyonu ile ilgili yapılacak diğer çalışmalar için de olumlu katkıları sağlaması düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada okul psikolojik danışmanlarının 2023 Eğitim Vizyonu'nda rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanına ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca yönelik çalışmada nitel araştırma modelinin olgubilim/fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma; veri toplama aşamasında gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel tekniklerin kullanıldığı, doğal ortam içerisinde algı ve olayların bütüncül ve gerçekçi şekilde ortaya konmasına yönelik nitel sürecin takip edildiği çalışmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:41). Bir araştırma bir ya da birden çok kişinin deneyimlerine yönelik hikayeleri raporlarken, fenomenolojik araştırma birden fazla kişinin bir fenomen ya da kavramla ilgili yaşanan tecrübelerinin ortak anlamı olarak tanımlanmaktadır (Czarniawska, 2004; akt. Creswell, 2013).

Çalışma Gurubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılı İstanbul ili Ataşehir, Ümraniye, Üsküdar, Sancaktepe, Sarıyer ve Başakşehir ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet okulları ve özel okullarda görev yapmakta olan ve farklı görev sürelerine sahip 12 okul psikolojik danışmanı oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme; derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir (Büyüköztürk, 2012). Çalışma grubuna ait demografik özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubuna ait demografik özellikler

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Kıdem Yılı	Çalışılan Kurum Türü	Eğitim Düzeyi	2023 Eğitim Vizyonu İle İlgili Herhangi Bir Toplantıya Katılım Durumu
PD1	Erkek	0-5 Yıl	Ortaokul	Lisans	Katılmadım
PD2	Erkek	0-5	Ortaokul	Lisans	Katılmadım
PD3	Kadın	6-10	RAM	Yüksek Lisans	Katılmadım
PD4	Kadın	0-5	İlkokul	Yüksek Lisans	Katıldım
PD5	Erkek	6-10	RAM	RAM	Katıldım
PD6	Erkek	20 +	Lise	Yüksek Lisans	Katıldım
PD7	Kadın	6-10	İlkokul	Yüksek Lisans	Katılmadım
PD8	Kadın	6-10	Lise	Yüksek Lisans	Katılmadım
PD9	Kadın	16-20	Ortaokul	Yüksek Lisans	Katıldım
PD10	Erkek	6-10	Lise	Yüksek Lisans	Katılmadım
PD11	Kadın	11-15	Lise	Lisans	Katıldım
PD12	Kadın	6-10	Ortaokul	Yüksek Lisans	Katıldım

Verilerin Toplanması

Yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı sormayı planladığı sorular için önceden bir hazırlık yapar. Bunun yanında araştırmacı görüşmenin seyrine göre farklı alt sorularla akışı etkileyerek kişinin yanıtlarını ayarlatılmasını isteyebilir. Ya da araştırmacı belli soruların cevaplarını başka soruların cevaplarının içinde almışsa soruları tekrar sormayabilir. Bu yöntem sahip olduğu belli düzeyde standartlık ve esneklik nedeniyle eğitimbilim araştırmalarında kullanılmaya uygun bir tekniktir (Türnüklü, 2000). Görüşme formları hazırlanırken araştırmanın problemi, alan yazın incelemesi göz önünde bulundurulmuş ve alınan uzman görüşleri doğrultusunda düzenleme ve değişiklikler yapılmış ve yapılacak görüşmeler için son halini almıştır. İki bölümden oluşan görüşme formlarında ilk bölüm görüşülen kişilerin demografik bilgilerine yönelik sorulardan oluşurken, ikinci bölüm kaynak konumundaki kişilerin 2023 Eğitim Vizyonu'nda rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Öncelikli olarak araştırmanın yapılması için gerekli olan tüm belgeler toplanarak yasal izinleri alınmıştır. Etik kurul için İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nden 15.06.2021-E.8057 ve sayısı ile alınmıştır. Ayrıca MEB'den görüşme izinleri alınmıştır. Görüşmenin çalışma grubu için seçilen okul psikolojik danışmanları telefon ile aranarak uygunluklarına göre görüşme saatleri ve yerleri ayarlanmıştır. Görüşmede 6 ana soru ve 2 alt sorudan oluşan toplam 10 soru yöneltilmiştir. Rıza gösteren katılımcıların sesleri kaydedilmiş ve daha sonra yazıya aktarılmıştır. Kayıt için rıza göstermeyen katılımcıların görüşleri ise not alınarak yazıya aktarılmıştır. Görüşme süreleri 40 ile 50 dakika arasında değişiklik göstermiştir.

Verilerin Analizi

Yapılan görüşmeler kayıt altına alınmış ve içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular belirlenen amaçlar doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu çalışmada iç güvenilirlik ve dış güvenilirlik analizleri ile güvenilirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Nitel çalışmalarda tutarlılık incelemesinin yapılması güvenilirliğin sağlanabilmesi için önerilmektedir (Neuman, 2007; Erlandson, Harris, Skipper ve Allen, 1993). Bu bağlamda, yapılan çalışmada iç güvenilirliği sağlamak amacıyla görüşmeler kayıt altına alınmış, görüşülen her bir kişiye aynı soruların aynı sözcüklerle aynı biçimde sorulmasına gayret edilmiş ve araştırma konusunun mümkün olduğunca dışına çıkılmamasına dikkat edilmiştir. Ulaşılan yargılar ve yorumlar için danışmanın görüşlerine başvurularak çalışmanın dış güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca görüşme formunda yer alan sorular, danışman tarafından değerlendirilmiş ve teyit edilmiştir.

Nitel araştırmalarda geçerlilik, araştırılan olgunun araştırmacı yönünden tarafsız bir şekilde gözlenmesi anlamına gelmektedir (Patton, 2002). Bu çalışmanın örneklemini oluşturan 12 kişinin %7'si olan 1 (0,84) kişi saptanarak araştırma raporu bu 1 kişiye gönderilmiştir. Elde edilen veriler ve bunlardan çıkarılabilecek olası anlamlara yönelik bir değerlendirme yapması istenmiştir. Katılımcının yaptığı değerlendirme sonuçları ile araştırmacı tarafından yapılan analiz bulguları arasında ortak bir noktaya ulaşıldığı saptanmış böylece çalışmanın iç geçerliliği sağlanmıştır. Bu çalışmada dış geçerliliği sağlamak için; ham verilere sadık kalınarak temalara göre verilerin tekrardan düzenlenmesi şeklinde ifade edilen "ayrıntılı betimleme" yöntemi ve "amaçlı örnekleme (yargısal örnekleme)" yöntemi kullanılmıştır (Erlandson, Harris, Skipper ve Allen, 1993). Buna göre yapılan çalışmada da ham verilere dokunulmadan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Çalışmanın örnekleminin genellemeye izin verebilecek ölçüde çeşitlendirilmesine gayret edilmiştir. Bu nedenle, örneklemin içinde 2023 Eğitim Vizyonu'na ait okul psikolojik danışmanlarının görüşleri yer almaktadır.

BULGULAR

Araştırmanın bu basamağında, 12 okul psikolojik danışmanının 2023 Eğitim Vizyonu'nda rehberlik ve psikolojik danışma alanına ilişkin görüşlerinin 6 temel soru 14 alt soru kapsamında ifade edilmesi sonucunda elde edilen verilere yer verilmiştir. Açık kodlamada elde edilen kodlar bir araya getirilerek

alt temalar elde edilmiştir. Açık kodlamada elde edilen kodlar bir araya getirilerek alt temalar elde edilmiştir. Açık kodlamada elde edilen alt temalar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Açık kodlamada elde edilen alt temalar

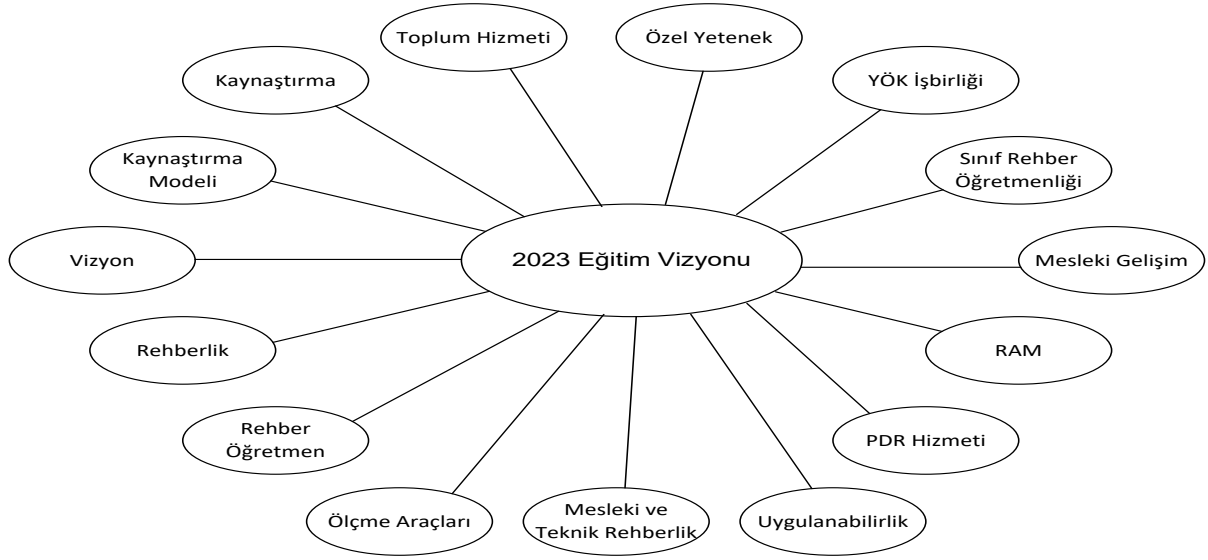
No	Alt Temalar	No	Alt Temalar
1	Öğrenci Merkezli	33	Sertifika Tedirginliği
2	Öğretmenin Rolü	34	Sınıf Öğretmeni
3	Yenilik	35	Eğitim İçeriği
4	Uygulanamaz	36	Nitelik
5	Uygulanabilir	37	Yenileşme
6	E-Portfolyo	38	Anlamadım
7	Kariyer Rehberliği	39	İşbirliği
8	Veri	40	Uygun
9	Yönlendirme	41	İşbirliği
10	Sistem	42	Anlamadım
11	Çekinceler/Olumsuz Bakış	43	Var olan
12	Oryantasyon	44	Uygun
13	Travmatik Yaşam	45	STK İşbirliği
14	Psiko-Sosyal	46	Anlamadım
15	Göç Sorunsalı	47	Var olan
16	Görev ve Sorumluluk	48	Geliştirilebilir
17	Kültürel Uyum	49	Bilim ve Değerlendirme Kurulu
18	Ölçme Araç-Geliştirme	50	Ölçek Geliştirme
19	Farklı Kültür Ölçme Aracı	51	Kültürel Uyum
20	Mevzuat Yapılandırılması	52	Var olan
21	PDR Algısı	53	İyileştirme
22	PDR Önemi	54	Eğitim Desteği
23	Personel Eksikliği	55	Tanılama/Yönlendirme
24	Tanılama İşlemi	56	E-Portfolyo Uygulaması
25	Eğitim Düzenleme	57	Genel Beceri Test Seti
26	Bölgesel Farklılık	58	Yönlendirme ve Rehberlik Dijital Platformu
27	Bütçe Yetersizliği	59	Meslek Eğitimi
28	Sertifika Durumu	60	Kariyer Uzmanlığı
29	Destekleyici Eğitimler	61	Uygulanamaz
30	Gelişme ve Yenileşme	62	Uygulanabilir
31	Yetersizlikler	63	Kısmen
32	PDR Nitelikleri		

Çalışmada, aşağıdaki Tablo 3’te sunulduğu üzere 15 ana tema geliştirilmiştir.

Tablo 3. Eksen kodlamada elde edilen ana temalar

No	Ana temalar	No	Ana temalar	No	Ana temalar
1	Vizyon	6	RAM	11	Kaynaştırma
2	Rehberlik	7	Mesleki Gelişim	12	Kaynaştırma Modeli
3	Rehber Öğretmen	8	Sınıf Rehber Öğretmenliği	13	Özel Yetenek
4	Ölçme Araçları	9	YÖK İşbirliği	14	Mesleki ve Teknik Rehberlik
5	PDR Hizmeti	10	Toplum Hizmeti	15	Uygulanabilirlik

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan psikolojik danışmanların görüş ve düşüncelerinin analizleri yapılmış ve elde edilen alt temalar (15 adet) ve ana tema (1 adet) tespit edilen merkezi kategori etrafında bütünleştirilmiştir. İçerik analizi yöntemiyle oluşturulan merkezi temaya yer temelli *2023 Eğitim Vizyonu* kavramı teknik bir terim olarak tanımlanmıştır.

Şekil 1. Seçici Kodlama İle Oluşturulan Merkezi Tema: 2023 Eğitim Vizyonu

Vizyon Teması

Vizyon teması içerisinde “Öğrenci Merkezli”, “Öğretmenin Rolü”, “Yenilik”, “Uygulanamaz” ve “Uygulanabilir” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 4. Vizyon Teması ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Vizyon	Öğrenci Merkezli	Öğrenciye yönelik	2	PD2, PD6
		Öğrencinin aşamalarda gelişimini planlayan	2	PD5, PD7
		Öğrenci merkezli olması	1	PD12
	Öğretmenin Rolü	Öğretmenin rolü	2	PD5, PD7
		Öğretmen eğitimleri	1	PD11
	Yenilik	Yenilik	3	PD1, PD2, PD3, PD7, PD9, PD10

	Yeni bir soluk getirecek	4	PD6, PD4, PD5, PD,8
Uygulanamaz	Uygulanması zayıf	2	PD1, PD7
	Uygulanabilir mi tartışmalı	2	PD4, PD7
Uygulanabilir	Hedeflerin yerinde	3	PD6, PD4, PD5
	Modern eğitim yaklaşımı	2	PD6, PD7

Katılımcılar 2023 Eğitim Vizyonu kapsamında araştırma konusu ile ilgili olarak “2023 Eğitim Vizyonu size ne ifade etmektedir?” sorusuna karşılık aşağıdaki ifadeleri kullanmışlardır:

“Özel okullarda birçok madde yapılıyor aslında. İçindeki maddelerin çok iyi maddeler olduğuna inanıyorum. Uygulandığında eğitim seviyemizi ileri götüreceğine inanıyorum. İçeriğine baktığımda çok umutsuz değilim. Ama uygulanabilir mi tartışma konusu. Gelişmeye açık olarak görüyorum. (PD4, Yenilik, Uygulanamaz ve Uygulanabilir Alt Temaları)

“Benim için 2023 Eğitim Vizyonu; güçlü, sağlıklı, geleceğin mimari olacak genç beyinler, sağlıklı mutlu çocuklar, ergenler ve güçlü Türkiye’yi ifade ediyor. (PD9, Yenilik Alt Teması)

Vizyon teması altında dikkate değer en önemli vurgunun, 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde, yenilik, gelişmeye açıklık, öğrenciye yönelik işlemler, planların somutlaştırılmış olması, bütünsel bakış açısının olması ve bu vizyon belgesinin gereklilik olduğu konusunda vurgular ağırlıktadır. Diğer yandan 2023 vizyon belgesine modern eğitim yaklaşımı olarak algıladıklarını ve fırsat eşitliği konusunda daha anlamlı olabileceğini belirtmişlerdir. Ancak 2023 vizyon belgesinin uygulanamaz ve gerçekleştirilmesi konusunda çekincelerden bahseden katılımcılar da bulunmaktadır. Özellikle internete erişimi olmayan bölgelerdeki öğrencilerin fırsat eşitsizliğinin çözülememesi gibi nedenler ileri sürülmektedir.

Rehberlik Teması

“Rehberlik teması içerisinde “e-portfolio”, “kariyer rehberliği”, “veri”, “yönlendirme”, “sistem” ve “çekinceler” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 5. Rehberlik Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Rehberlik	E-Portfolio	E-portfolio	11	PD1, PD2, PD3, PD4, PD5, PD7,PD8, PD9, PD10, PD11,PD12
	Kariyer Rehberliği	Kariyer rehberliği	10	PD1, PD2, PD3, PD5, PD6, PD8, PD9, PD10, PD11,PD12
	Veri	Veri oluyor aileye, öğretmene	3	PD4, PD9,PD12
	Yönlendirme	Yönlendirme	3	PD1, PD8,PD11
	Sistem	Sistem güzel olacak/yararlı olacak	4	PD2, PD3, PD4,PD8
		Öğretmenler öğrencileri tanımıyor	2	PD2, PD4

Çekinceler/ Olumsuz Bakış	Sınıflar çok kalabalık	2	PD1, PD4
	Okula hiç erişememesi	2	PD2, PD4

Katılımcılar 2023 Eğitim Vizyonu kapsamında araştırma konusu ile ilgili olarak “2023 Eğitim Vizyonu Rehberlik Hizmetlerinin İhtiyaçlara Yönelik Olarak Yapılandırılmasına dair görüş ve önerileriniz nelerdir?” sorusuna karşılık aşağıdaki ifadeleri kullanmışlardır.

“Özellikle e-portfolyo çocukların gelişimi hakkında bize sağlıklı geri dönüş veren, değer veren bir çalışma. Özellikle kariyer rehberliği çalışmalarında böyle temelden gelen bir verinin elimizde olması geleceğe dair kararların verilmesinde çok daha sağlıklı olacaktır. (PD9, E-portfolyo- Kariyer Rehberliği-Veri Alt Temaları)

“Kariyer rehberliğinin özellikle lisede çok çok önemli olduğunu düşünüyorum. Ancak bu kariyer rehberliğinin sadece psikolojik danışmanlar üzerinden değil okuldaki bütün kadro tarafından ele alınması gerektiği kanaatindeyim. E-portfolyoya işlenen verilerle öğrencinin yönlendirilmesinin gerekli ve yeterli olduğunu düşünüyorum. (PD11,E-portfolyo, Kariyer Rehberliği ve Yönlendirme Alt Temaları)

Rehberlik teması altında dikkate değer en önemli vurgunun, 2023 eğitim vizyon belgesinde, e-portfolyo uygulamasının hayata geçirileceği, öğrencileri tanıma ve becerilerinin üst sınıflara taşınacağı ve bu konuda yönlendirmenin daha kolay yapılabileceği, kariyer planlamanın toplanan veriler ışığında daha kolay olabileceğini ifade etmişlerdir. Özellikle mizaç, yetenek, ilgi, değer konularında sistemin anlaşılır olacağı ve yararlı olabileceği vurgulanmıştır. Ancak e-portfolyo sisteminin oturmamış olması, sınıfların kalabalık olması ve okula erişim sağlamayan öğrencilerin hala olması, vizyon belgesindeki rehberlik kısmına olumsuz görüş bildirmişlerdir.

Rehber Öğretmen Teması

“Rehber Öğretmen teması içerisinde “Oryantasyon”, “Travmatik Yaşam”, “Psiko-sosyal”, “Göç Sorunsalı”, ve “Görev ve Sorumluluk” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 6. Rehber Öğretmen Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Rehber Öğretmen	Oryantasyon	Oryantasyonlar	5	PD1, PD6, PD9, PD11,PD12
		Adaptasyonlar	3	PD1, PD2,PD3, PD5
		Uyum süreci	2	PD6, PD12
	Travmatik Yaşam	Travmatik yaşam olayları	3	PD3, PD7,PD8
		Göç ve travma	2	PD8, PD12
	Psiko-Sosyal	Psiko-sosyal programı	2	PD3, PD12
		Psikolojik destek	2	PD8,PD12
		Psiko-eğitim becerisi	1	PD8

	Göç sorunu	5	PD6, PD9, PD10, PD11,PD12
Göç Sorunsalı	Göç meselesi	1	PD1
	Göç modülü	1	PD3
	Görev tanımları	2	PD1,PD12
Görev ve Sorumluluk	Rehber öğretmenlerin sorumluluğu	1	PD2
	Sorumluluklar	1	PD10
	Rol	4	PD4, PD8, PD10, PD11

“Göç vb. nedenlerle gelen öğrenciler “risk grubu öğrenciler” kategorisinde yer alıyor. Sene başında yapılan anketlerden elde ettiğimiz veriler doğrultusunda okulumuzda göçle gelen öğrencilere ve diğer öğrencilere bu konuya yönelik oryantasyonlar yapıyoruz. Ancak ülkemizde son zamanlarda artan bir göç dalgası olduğu için rehberlik servisi olarak yeterli olduğumuzu düşünmüyorum açıkçası. Öğrencilerle ilgili çalışma ve uygulamalardaki yoğun programa göçle gelen öğrenciler konusunda rastlamıyoruz. Eğer bu noktada bizlere yeni rol ve görev tanımlanacaksa ya da böyle bir sistem oluşturulacaksa bence çok olumlu olacaktır. (PD11, Oryantasyon, Göç Sorunsalı ve Görev ve Sorumluluk Alt Temaları)

“Bu madde de şu anda çok elzem. Çünkü ülkemiz gerçekten göç alan bir ülke. Türkiye, özellikle doğu bölgesinden battıya doğru çok fazla göç alıyor. Bu anlamda kültürel olarak da o yapının tanınması, analiz edilmesi, değerlendirilmesi açısından rehber öğretmenlerin bilgilendirilmesi ve donatısının artırılmasının çok faydalı olacağını düşünüyorum. (PD9, Oryantasyon ve Göç Sorunsalı Alt Temaları)

Rehber öğretmen teması altında dikkate değer en önemli vurgunun, 2023 eğitim vizyon belgesinde, göç ile gelen öğrencilerin oryantasyon ve eğitim sistemine uyumu konularında rehber öğretmenlerin vurguları yer almaktadır. Özellikle göç ile gelen öğrencilerin dil problemi, kültürel farklılıkları kısımlarının çözülebilmesi konusunda görev ve sorumluluklarını ifade etmişlerdir. Ancak bu konuda personel eksikliği (norm kadro eksikliği) yeteriz kalındığı ve travmatik olayların yaşandığını da beyan etmişlerdir.

Ölçme Araçları Teması

Ölçme Araçları teması içerisinde “Kültürel Uyum”, “Ölçme Araç-Geliştirme” ve “Farklı Kültür Ölçme Aracı” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 7. Ölçme Araçları Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Ölçme Araçları	Kültürel Uyum	Türk kültürü ölçek/kültürel uyum	7	PD1, PD2, PD7, PD9, PD10, PD11,PD12
		Kültürle eşdeğer	2	PD6, PD10

	Kültürel uyumlaştırılması çalışması	2	PD5, PD7
Ölçme Araçları Geliştirme	Ölçüm araçlarının geliştirilmesi	6	PD2, PD3, PD4, PD5, PD8,PD9,PD12
	Test ve ölçek geliştirme kapasitesi	2	PD1, PD2
Farklı Kültür Ölçme Aracı	Farklı kültüre sahip ülkelerden alınan ölçme araçları	3	PD2, PD4,PD5
	Avrupa ve Amerika kültürü ölçek	2	PD1,PD7

“Ölçüm aracı geliştirmek tabii ki kolay değil ancak yapılabilir tabii. Anladığım kadarıyla biraz daha mesleki rehberliğe doğru ilerliyor PDR. Ölçek geliştirilir tabii ama bu ölçeği her öğretmenin kullanması uzun zaman alır. Her rehber öğretmenin bunu kullanabilmesi için hizmet içi eğitim yapılması lazım. (PD3, Ölçme Araç-Geliştirme Alt Teması)

“Bu çok güzel çünkü aslında bizim kullandığımız ölçekler de çok güzel ölçekler var hatta şu anda lisede uygulanan bir ölçek var. Türkçe ölçeklerin geliştirmesi konusunda şöyle düşünüyorum; doğrudan bireyin kendisini tanımaya yardımcı olacak bir araç, ancak ilgilerle, değerlerle kişilik şekillendiği için farklı aralıklarla uygulanması gerektiğini düşünüyorum. (PD8, Ölçme Araç-Geliştirme Alt Teması)

Ölçme araçları teması altında dikkate değer en önemli vurgunun, 2023 eğitim vizyon belgesinde, rehberlikte, öğrenci tanıma ve kişilik envanteri çıkarılmasında kullanılan ölçeklerin yerli ve milli kültüre uygun olmadığı, genellikle yabancı kökenli ölçeklerin kullanıldığı, bu ise tanılama işlemlerinde yanlış sonuçlara neden olduklarını ifade etmişlerdir. Diğer yandan kullanılan ölçeklerin geçerliliklerini zamanla bittiğini ve yeni, kültürümüze özgü ölçeklerin geliştirilmesi gerektiği konusu ciddi bir şekilde vurgulanmaktadır.

PDR Hizmeti Teması

PDR Hizmeti teması içerisinde “Mevzuat Yapılandırılması”, “PDR Algısı” ve “PDR Önemi” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 8. PDR Hizmeti Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
PDR Hizmeti	Mevzuat Yapılandırılması	Mevzuattan memnun olmadıklarını	9	PD2, PD3, PD5, PD7,PD8, PD9, PD10, PD11,PD12
		Altyapı sağlamaştırılırsa	7	PD1, PD2, PD6, PD7, PD9, PD10, PD11
		Görev tanımları net olmalı	5	PD2, PD3, PD10, PD11, PD12

PDR Algısı	“Odasında boş oturan öğretmen” algısı	4	PD2, PD4, PD6, PD7
	“Boş oturma” algısı	4	PD2, PD4, PD6, PD7
PDR Önemi	İstenilen öneme sahip değil	2	PD1, PD9
	PDR hizmetlerinin önemi de verimi	5	PD1, PD5, PD6, PD7, PD8

“Mevzuat altyapısına çok hâkim olamasam da yeniden yapılandırılması gerekliliğine inanıyorum. Sosyal medya üzerinden takip ettiğim kadarı ile RAM da ve okullarda çalışan rehber öğretmenlerin mevzuattan memnun olmadıklarını gözlemliyorum. Genelde rehber öğretmenlere karşı “odasında boş oturan öğretmen” algısı vardır. Rehber öğretmenlerinin “boş oturma” algısı sebebiyle boş ders doldurma ve koridorda nöbet tutma gibi görevlerde yer doldurucu rolü üstlendirilmesi rehberlik servisi ve öğrenciler arasındaki ilişkiye ters düşmektedir. Rehber öğretmenlerinin görev tanımlarının daha keskin çizgilerle çizilmesi ve bu görev tanımının dışında görevlendirilmemesi konusunda mevzuatın yeniden yapılandırılması sağlıklı olur. (PD2, Mevzuat Yapılandırılması ve PDR Algısı Alt Temaları)

“Bazen rehber arkadaşları memur gibi çalıştıran idarecilerimiz var. Bazen tam anlamını bilmeden farklı işler yaptırılan idarecilerimiz var. Dolayısıyla PDR çok daha farklı bir bölüm dolayısıyla hem öğretmen veli öğrenci arasında idari bir köprü hem herkesin neredeyse sığınabileceği bir liman. Birçok alanda çalışma yapılacaksa ilk önce başvurulmuş bir birim olarak da bakıldığında biraz altyapıdaki yenilemenin biraz daha güzelleştirilmesi kanaatindeyim. “Odasında oturuyor akşama kadar” gibi böyle duyular aldığımız çok oluyor. Oysaki olay o değil yani bunu da öğretmen arkadaşlarımızı doğru bilgilendirme ile geçecektir, bu vizyonda bu da var. Bu anlamda çok daha faydalı olacağı kanaatindeyim. Meslekleri iyi tanıtmak lazım. Yani bir psikolojik süreci ayaküstü konuşarak kimse çözemez. (PD6, Mevzuat Yapılandırılması, PDR Algısı ve PDR Önemi Alt Temaları)

PDR Hizmeti teması altında dikkate değer en önemli vurgunun, mevzuatın iyi olmadığı, görev tanımları konusunda boşluklar olduğu, ayrıca okul ortamında rehber öğretmen algılarındaki patolojik sıkıntıların rehber öğretmenlerin çalışmasını olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Özellikle rehberlik hizmetlerinin önemi çok vurgulanmış ve buna göre, vizyon belgesinde, düzeltilme kısımları olumlu karşılanmıştır.

RAM Teması

RAM teması içerisinde “Personel Eksikliği”, “Tanılama İşlemi”, “Eğitim Düzenleme” ve “Bölgesel Farklılık” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 9. RAM Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımlar
RAM	Personel Eksikliği	Personel eksiklikleri süreci	4	PD1, PD2, PD3, PD4,
		Personel sayısı	3	PD1,PD3, PD4,
		Personel niteliklerinin artırılması	2	PD1, PD11
	Tanılama İşlemi	Psikolojik rehberlik	2	PD3, PD12
		Milli testlerin geliştirilip	1	PD1,
		Denklik	1	PD1,
RAM	Eğitim Düzenleme	RAM'ların mutlaka geliştirilmesi	2	PD1, PD6, PD7, PD8, PD9, PD10
		Danışmanlık kısmının daha geliştirilmesi	1	PD3,
	Bölgesel Farklılık	Uygun donatıların olmaması	1	PD5
		Fiziksel koşulları uygun olmayabiliyor	1	PD1
		Alt yapı	1	PD8

“Okul Rehberlik Servisleri genelde tanısı alınmış ya da tanılanacak öğrenciler konusunda RAM’larla irtibat halindedir. Bu noktada benim çalıştığım ilçede RAM’dan cevap alma konusunda sıkıntı yaşamadık. Ama genel anlamda yapılandırma fikri bile bir gelişim ve iyileştirme göstergesidir. Bu noktada destekliyorum. (PD2, Personel Eksikliği Alt Teması)

“Kendimizi sürekli taze tutmamız lazım. Psikoloji alanında kendimizi anlatamazsak başarısız oluruz. O anlamda ram iyi çalışıyor, kendi etkinlik günleri var. Bütün ramlar bunu yapıyorsa bence gayet güzel. (PD6, Eğitim Düzenleme Alt Teması)

RAM teması altında dikkate değer en önemli vurgunun, tanılama işlemlerinin önemi bahsedilirken RAM’da çalışacak deneyimli ve nitelikli personel eksikliği ifade edilmiştir. Özellikle 7 farklı bölgede RAM çalışma şartlarının uygunsuz olduğu yani bölgesel farklılardan dolayı danışma hizmetlerinin yerine getiremediği beyan edilmiştir. Diğer yandan vizyon belgesinde nitelikli personel ihtiyacı için eğitimler düzenlenmesi olumlu karşılanmıştır.

Mesleki Gelişim Teması

Mesleki gelişim teması içerisinde “Bütçe Yetersizliği”, “Sertifika Durumu”, “Destekleyici Eğitimler”, “Gelişme ve Yenileşme”, “Yetersizlikler (Lisans Eğitimi, Mevzuat, Rehber Öğretmen Algısı)” ve “PDR nitelikleri” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 10. Mesleki Gelişim Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Mesleki Gelişim	Bütçe Yetersizliği	Bütçeyi aşabilmektedir	2	PD1, PD2
		Bütçe planlaması	2	PD1, PD2
		Para ödememeliyim ben	2	PD5, PD7
		Bu eğitimleri dışarıdan değişen bütçelerle alıyoruz	2	PD7, PD8, PD9
	Sertifika Durumu	Sertifikalar çok suyu çıkmış şeyler	2	PD3, PD9
		Sertifika verme yetkimiz yok	2	PD3, PD11
Mesleki Gelişim	Destekleyici Eğitimler	Kesinlikle desteklenmeli	4	PD2, PD5, PD7, PD11
		9-10 yıldır bu mesleğin içinde eksik olduğunu düşündüğüm bir yön	3	PD4, PD7, PD12
	Gelişme ve Yenileşme	Mesleki ve kariyer gelişim	2	PD2, PD6
		Kendini geliştirmek isteyen öğretmenler	3	PD2, PD3, PD8
		Sürekli kendini yenilemen gereken bir ala	3	PD2, PD4, PD8
	Yetersizlikler	Olumsuzluk yaşıyor	1	PD1,
		Dengesizlikler var	1	PD1,
		Yönetmelik tam anlamda açık olmadığı	1	PD3,
		Öğretmenler çok değersiz	1	PD4,
	Yetersizlikler	Nasıl uygulamalar bilmiyorum	1	PD7
Şube müdürü ile kişisel meselesinden dolayı engellenebiliyor		1	PD7	
Lisans eğitiminin yeterli olmadığı durumlar olabiliyor		1	PD12	
Maddi anlamda külfet olabiliyor		1	PD12	
PDR Nitelikleri	PDRciler kendini geliştirmeye çok açık bir grup	4	PD2, PD5, PD8, PD9	
	Rehber öğretmen aynı zamanda bütün öğretmenlerin de rehberidir	4	PD3, PD6, PD9, PD10	

“Lisansüstü eğitimlerin desteklenme noktası ama hep bir olumsuzluk yaşıyor. Türkiye’de hep bu olumsuzluklar var maalesef. Düzeltirse çok kıymetli bunlar nitelik ne kadar artarsa sunacağımız hizmetin niteliği de artacaktır. (PD1, Bütçe Yetersizliği Yetersizlikler Alt Teması)

“Bu çok güzel bir şey çünkü bir rehber öğretmen aynı zamanda bütün öğretmenlerin de rehberidir. Bu anlamda da onlara rehberlik yapabilmek adına diğer öğretmenlerden her zaman bir adım önde gitmek durumundadır. Bu açıdan baktığımızda gelişimi öğrenmesi eğitimleri sertifikalarla donatılması ve bu anlamda desteklenmesi güzel olacaktır. (PD9, Bütçe Yetersizliği, Sertifika Durumu ve PDR Nitelikleri Alt Temaları)

Mesleki Gelişim teması altında vizyon belgesinde yer alan eğitimlerin planlaması olumlu karşılanmıştır. Ancak bütçe yetersizliği nedeniyle istenilen eğitimlerin alınmadığı ve bu konuda bakanlık nezdinde desteklerin olması olumlu karşılanmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının mesleki gelişimlerinin okuldaki tüm öğretmenlere yarar sağlaması adına önemli olduğu bundan dolayı da PDR niteliklerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca lisans eğitimindeki yetersizliklerin giderilmesi, mevzuat konusunda net olmaması ve rehber öğretmenler boş oturuyor algısının rehber öğretmenlerinin çalışmalarını olumsuz etkilediği konusunda görüş birliği bulunmaktadır.

Sınıf Rehber Öğretmenliği Teması

Sınıf Rehber Öğretmenliği teması içerisinde “Sertifika Tedirginliği”, “Sınıf Öğretmeni” ve “Eğitim İçeriği” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 11. Sınıf Rehber Öğretmenliği Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Sınıf Rehber Öğretmenliği		Bizim alana darbe vurdu	3	PD1, PD5, PD7
	Sertifika Tedirginliği	Sınıf öğretmenine bu sertifikayı vermek atama	3	PD1, PD5, PD7
		Rehber öğretmenin görevini üstlenme gibi algılar büyük bir mağduriyete	6	PD1, PD2, PD3, PD5, PD7, PD8
		Sınıf öğretmenlerinin bilgili olması bence çok çok önemli	3	PD2, PD5, PD6
	Sınıf Öğretmeni	Sınıf Öğretmeni De Bu Eğitimi Alırken Rehberlik Sistemini Tam Öğrensin ki Gerekli Yönlendirmeyi Yaparken O Altyapıyı Hazırlayabilecek Şekilde Yetkin Olsun	4	PD2, PD4, PD5, PD6, PD9, PD10, PD11, PD12
		Gerçekten sınıf öğretmenlerinin eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum	3	PD4, PD5, PD7
Eğitim İçeriği	Sınıf öğretmenleri lisansta rehberlik dersi alıyorlar	1	PD3	
	Eğitimin içeriğinin çerçevesi çok iyi çizilmesi lazım	1	PD3	

“Sınıf öğretmenin verdiği rehberlik saati çok etkili değil haklı olarak. Ama bu eğitimlerin sınıf öğretmenlerine katkı sağlayacağını düşünüyorum. Ancak biraz bakış açısının da değişmesi lazım bazı sınıf öğretmenleri kol kırılır yen içinde kalır mantığıyla yaklaşıyor rehber öğretmenleri daha dışarıda tutuyor ve rehberlik saatinde matematik gibi dersleri işliyorlar. Bence bu zihniyeti değiştirmemiz gerekiyor. (PD4, Sınıf Öğretmeni Alt teması)

“Her ne kadar okul içerisinde sınıf ve branş öğretmenlerine elimizden geldiğince yardımcı olmaya çalışsak ta onların rehberliğe yönelik iş ve hizmetleri daha sağlıklı yürütülebilmesi için eğitimlerin olmasının iyi olacaktır. (PD10, Sınıf Öğretmeni Alt Teması)

Sınıf Rehber Öğretmenliği teması altında vizyon belgesinde yer alan sertifika verilmesi rehberlik hizmeti ve yapılan işlemlerin tedirginliği vurgulanmıştır. Çünkü rehber öğretmenlerin nitelikleri aldıkları lisans eğitimleri yerine sınıf öğretmenlerine aynı düzeyde değerlendirip sadece bir sertifika ile rehber öğretmeni yerine geçirilme düşüncesi sıkıntılı olabileceği beyan edilmiştir. Diğer yandan sınıf rehber öğretmenleri görevleri gereği zaten okul rehber öğretmenleriyle çok işbirliği içinde olmaları gerektiği ön plana çıkarılmış ve sınıf rehber öğretmenlerinin niteliklerinin artırılması olumlu karşılanmıştır.

YÖK İşbirliği Teması

YÖK İşbirliği teması içerisinde “Nitelik”, “Yenileşme”, “Anlamadım” ve “İşbirliği” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 12. YÖK İşbirliği Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
YÖK İşbirliği	Nitelik	Profesyonel Hizmet Vermelerini Sağlayacaktır	3	PD2, PD8, PD10,
		İçerik Olarak Daha Mı Zenginleştirilecek	3	PD3, PD8, PD12,
		Çok Kaliteli Eğitimler Oluyor	3	PD7, PD9, PD12
	Yenileşme	Nitelik Noktasında Bir Yenileme Kastedilmiş Olabilir	4	PD1, PD4, PD5, PD6, PD7
		PDR Bölümlerinin İyileştirilmesine Yönelik Olarak Anladım	3	PD4, PD5, PD8, PD9
	Anlamadım	Üniversiteler Zaten YÖK’ten Bağımsız Hareket Etmiyorlar	1	PD1
		Üniversitedeki Son Staj Zaten Okullarda Ya Da Ramlarda Yapılan Staj	1	PD4
	İşbirliği	Bir Kolektif Çalışma Gerçekleştirilerek	2	PD9, PD11,
		Adayların Yetiştirilmesi Hususunda YÖK İle İşbirliği Kesinlikle Yapılmalı	2	PD10, PD12,
		İşbirliği Yapılıyor	1	PD11

“Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında çalışacak adayların daha fazla saha çalışması ve uygulama eğitimleri YÖK tarafından daha kapsamlı hale getirilmesi meslek hayatında da daha profesyonel hizmet vermelerini sağlayacaktır. (PD2, Nitelik Alt Temaları)

“Bunların hepsi bağlantılı. Biz altyapıda çocuklara nasıl kalifiye eğitimler vererek yönlendireceksek, üniversite okuyanları da aynı şekilde sahaya sürmeleri çok önemli. (PD6, Yenileşme Alt Teması)

YÖK İşbirliği teması altında, vizyon belgesinde yer alan, okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında, adayların uygulama becerilerinin geliştirilmesine önem verilmesi, niteliğin artırılması ve nitelikli personel yetiştirilmesi konuları olumlu karşılanmıştır. Ancak bu kısmın zaten YÖK'ün görevi olduğu ve ekstra bir iş birliğinin ne olduğu konusunda anlamadıklarını da belirtmişlerdir.

Toplum Hizmeti Teması

Toplum Hizmeti teması içerisinde “Uygun”, “İşbirliği”, “Anlamadım” ve “Var olan” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 13. Toplum Hizmeti Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar	
Topluma Hizmet Uygulamaları	Uygun	Güzel olur çok da kıymetli olur	4	PD1, PD7, PD9, PD10	
		Uygulanabilirse verim alınacak bir madde	2	PD1, PD10	
		RAMlarla ve özel eğitim merkezleri ile ilişkilendirilmesi faydalı olur	3	PD2, PD9, PD11	
		Özellikle yetersizlik türüne bağlı olarak öğrencilerin yerleştirilmesi	3	PD5, PD9, PD12	
		Çocuğu kazanabilmek mesela bu bir topluma hizmet bence	3	PD6, PD9, PD12	
	İş Birliği	Öğrencilerin kaynaşmasını sağlamak ve onların kendilerini daha iyi hissetmesini destekleyecek	2	PD8, PD9	
		Topluma hizmet uygulamaları okulun talebiyle hareket ediyoruz.	2	PD3, PD10	
		İşbirliği geliştirici olacaktır	2	PD8 PD11	
		Anlamadım	Okullarda da bu tarz kulüpler ve kulüp çalışmaları olmakta	1	PD2
			Bu konu hakkında tam bilgim yok	2	PD4, PD7
Var olan	Çok büyük bir yenilik gibi gelmedi bana	1	PD2		
	Genel olarak sivil toplum kuruluşları ve onların yaptığı hizmetlerle alakalı	1	PD2		
	Bu da aslında var olan bir sistem	2	PD3, PD6		

“Biz şu an topluma hizmet uygulamaları kapsamında okulun talebiyle hareket ediyoruz. Bu konuları daha çerçeveleştirebilir. Bu da aslında var olan bir sistem. Biraz daha çalışma planına eklenip zorunlu hale getirilebilir. (PD3, İş Birliği, Var olan Alt temaları)

“Topluma hizmet zaten bizim yaptığımız her çalışmadır. Çocuk disiplin cezası aldı diye sokağa atmak, okul değiştirmek çözüm değil. Önemli olan, çocuğu kazanabilmek. Mesela bu bir topluma hizmet bence. Biz bir ekibiz. Bu ekibin içinde herkes var. (PD6, Uygundur, Var olan Alt Temaları)

Toplum hizmeti teması altında, vizyon belgesinde yer alan, kısımların uygun ve güzel bir çalışma vurgulanmıştır. Ancak bu bahsedilen çalışmaların hali hazırda var olduğunu ve gereksiz bir şekilde vizyon belgesinde yer aldığını beyan etmişlerdir.

Kaynaştırma Teması

Kaynaştırma teması içerisinde “Uygun”, “İşbirliği”, “Anlamadım” ve “Var olan” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 14. Kaynaştırma Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Kaynaştırma		Öğrencilerin yararını düşünmemiz açısından güzel.	2	PD4, PD8
		Bireyin tanınması açısından ona yardım etmek açısından	2	PD5, PD9
		Sınıf ve branş öğretmenlerinin o çocuktaki farklılığı fark etmesi açısından	2	PD6, PD89
	Uygundur	Duygusal iletişim açısından da bağ kurar	3	PD7, PD8, PD9
		Eğitimler verilmesinin bir farkındalık oluşturulmasının önemli olduğunu	2	PD2, PD9, PD12
		Psikolojik danışmanların bile bu konuda eğitim almaları gerektiğini düşünüyorum	2	PD2, PD10
İşbirliği		Kaynaştırma öğrencileri ramdan hafif zeka geriliği, hafif otizmli vb. Gibi durumlardan dolayı kaynaştırma tanısı almış özel öğrenciler	2	PD1, PD11
		Veliler mesela kaynaştırma öğrencisini istemiyor	2	PD4, PD11
Anlamadım		Kaynaştırma bana negatif bir kavram olarak geliyor.	1	PD4
		Belli kaygılar taşıyacaktır	1	PD8

	Eğitim kapsamının ve içeriğinin süresinin çok yetersiz olmasından kaynaklı	1	PD8
Var olan	Bu madde uygulamada olan bir madde	3	PD1, PD3, PD6
	Bütün maddeler birbirleriyle çok iç içe	1	PD6

“Bu konularla ilgili eğitimler hiç verilmedi. Özel eğitim benim için çok hassas bir nokta. Bu konuda daha çok eğitim verilse çok iyi olur. Bu tip çocukların değişmeyeceğini düşünüyorlar. Bu konuda daha çok motive edilmeye ihtiyaç var. (PD7, Uygundur Alt Teması)

“Kesinlikle bu noktada hizmet için eğitimlere ihtiyaç var. Bu eğitimlerin kapsamı da tek tek her bir engel türüne yönelik ve uzun süreli olmalı. (PD12, Uygundur Alt Teması)

Kaynaştırma teması altında, vizyon belgesinde yer alan, kısımların uygun ve güzel bir çalışma vurgulanmıştır. Ancak bu bahsedilen çalışmaların hali hazırda var olduğunu ve gereksiz bir şekilde vizyon belgesinde yer aldığını beyan etmişlerdir.

Kaynaştırma Modeli Teması

Kaynaştırma Modeli teması içerisinde “Uygun”, “STK İşbirliği”, “Anlamadım”, “Var olan” ve “Geliştirilebilir” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 15. Kaynaştırma Modeli Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Uygun		Disleksi, otizm gibi noktalara, vakıflarla hatta bakanlıklarla ciddi çalışmalar var	3	PD1, PD5, PD9
		Çocuğun hem sınıf içindeki verimi artar etkileşimde bulunarak hem de akademik olarak, bilişsel olarak ve duyuşsal olarak performansı da artacaktır	3	PD1, PD5, PD9
Kaynaştırma Modeli	Uygun	Yeni kaynaştırma modelleri çok fayda sağlar	3	PD2, PD5, PD8, PD9
		Kaynaştırma modellerini düşündüğümde evet ihtiyaç var	2	PD3, PD11
		Öğretmenlerin bilgilerini güncellemesi velilerin bilgilendirilmesi ve toplumda farkındalık oluşturulması	2	PD8, PD10
		Bu durumları yaşayan çocuklar ile velilere destek sağlayacaktır	2	PD3, PD9
		Farkındalığın oluşturulması	1	PD9
		Bilincin oluşturulması	1	PD9
		Arkadaşlık ilişkilerinin de olumluya yönlendirilmesi	1	PD9

	farkındalık yaratabileceği	1	PD12
STK İşbirliği	STKlar çok iyi çalışmalar yapıyorlar	7	PD1, PD3, PD4, PD5, PD8, PD9, PD11,PD12
Anlamadım	Yeni kaynaştırma modelleri neler olabilir bilmiyorum	2	PD2, PD4
Var olan	Kaynaştırma modeli zaten uygulanıyor	2	PD1, PD8, PD12
Kaynaştırma Modeli	Yeni kaynaştırma modelleri geliştirilecektir ifadesi çok kıymetli oldu	2	PD1, PD8
	Bir modele çevirebilirsek hakikaten verimliliği ve niteliği artırır.	2	PD1, PD5
	Bu çok idealist ve yenilikçi bir madde	1	PD1, PD2, PD7
	Geliştirilebilir Uygulanabilirlik ve bütünleştiricilik ön planda tutulabilir	2	PD1, PD6
	İyileştirilme yapılmalı.	3	PD3, PD6, PD9
	Okul içinde işlevsel modellerle uygulanması önemlidir.	2	PD4, PD10
	Uygulanabilirlik açısından işlevsel bir model geliştirilmelidir.	1	PD10

“Biz STK’larla çalışıyoruz tohum otizm vakfı ile mesela. Bu biraz daha okuldaki rehber öğretmenin çabasıyla da alakalı açıkçası. Şuan ki kaynaştırma modellerini düşündüğümde evet ihtiyaç var çünkü her tanıya var olan kaynaştırma modelleri uygun olmuyor. Yani bir otizimli öğrenciyle bir bedensel engelli öğrencinin hepsine tam zamanlı kaynaştırma olmuyor. (PD3, Uygundur- STK İşbirliği- Geliştirilebilir Alt Temaları)

“STK’larla işbirliğinin son derece faydalı olacağını düşünüyorum. Kaynaştırma modelleri noktasında uygulanabilirlik ve bütünleştiricilik ön planda tutulabilir. (PD6, Geliştirilebilir Alt Teması)

Kaynaştırma Modeli teması altında, vizyon belgesinde yer alan, kısımların uygun ve güzel bir çalışma vurgulanmıştır. Ayrıca STK ile çalışmaların başarı olduğu ve bunun geliştirilerek devam etmesi konusunda vurgu yapılmıştır. Diğer yandan bu bahsedilen çalışmaların hali hazırda var olduğunu ve gereksiz bir şekilde vizyon belgesinde yer aldığını beyan etmişlerdir.

Özel Yetenek Teması

Özel Yetenek teması içerisinde “Bilim ve Değerlendirme Kurulu”, “Ölçek Geliştirme”, “Kültürel Uyum”, “Var olan”, “İyileştirme”, “Eğitim Desteği” ve “Tanılama/Yönlendirme” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 16. Özel Yetenek Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Özel Yetenek	Bilim ve Değerlendirme Kurulu	“Özel yetenekliler için bilim ve değerlendirme kurulu kurulacaktır” ifadesi önemli bir gelişme olabilir.	6	PD1, PD2, PD3, PD4, PD5, PD7,
		Zeka ve yetenek tanılama izleme merkezleri ve noktaları” kurulması. Bu hedefin içeriği çok değerli aslında	3	PD1,PD3,PD5
	Bilim ve Değerlendirme Kurulu	Kurulması planlanan özel yeteneklilere yönelik tanılama merkezleri daha aktif rol alarak süreci hızlandırabilir ülke ve insanlık adına o bireyleri değerlendirmek, yönlendirmek çok önemli	3	PD1,D2, PD4,
		Yetenekleri daha küçük yaşa keşfedilmesiyle ilgili komisyonlar işe yarayabilir	2	PD7, PD3
Özel Yetenek		Eski model bir ölçme modeli kullanılıyordu ve neredeyse bütün çocuklar üstün zeka çıkacaktı	4	PD2, PD4, PD6, PD7,
	Ölçek Geliştirme	Testlerin geliştirilmesi	3	PD1, PD2, PD6, PD12
		Yeni ortaya konulacak zekâ testlerinde ve kurulması planlanan değerlendirme -tanılama merkezlerinde de tanı kriterlerinde kültüre uyumluluk, güncel şartlar	3	PD2, PD3, PD11,
		Envanterlerin millileştirilmesi	2	PD1, PD5
		WISC-R, WISC-R4’ler Avrupa- Amerika kültürüne uygun testler	2	PD1, PD4,
Kültürel Uyum		Kendi kültürüne özgü değerlendirmiş oluruz	2	PD1, PD3,
		Ölçme araçları mevcut değerlendirme araçları da aslında kültüre uyarlanıyor	1	PD7
Var olan		Yurtdışından standardize edilmiş testlerin kültürel uyum olsun ya da farklılıklar olsun tanımlama	3	PD2, PD7, PD9
		Kültüre uyumlu ve zamanın şartlarına paralel testlere ihtiyacımız var	2	PD3, PD4,
		Şu an maalesef çok üstün körü geçiyoruz	2	PD1, PD10,
		Ölçme araçları zaten standart RAMlarda testör sayısı artırılması lazım.	2	PD3, PD9,
İyileştirme		İyileştirme politikası mutlaka gerekiyor	2	PD2, PD4,
		İyileştirme politikası geliştirilmeli	4	PD1, PD4, PD6, PD9,

	Yeteneklerinin olduğu alanlarda geliştirilmeleri	1	PD3,
	Eğitimin artırılması lazım	2	PD3, PD8,
	Özel yetenekli bireylerin eğitimi aslında özel eğitime ihtiyacı olan bireyler kadar önemli	1	PD9,
Eğitim Desteği	Zenginleştirilmiş eğitim programları var	1	PD10,
	Özel yetenekli öğrencilere de destek eğitim verilmeli	2	PD1, PD3,
	Daha fazla hizmetçi eğitim almamız gerekiyor	2	PD8, PD9,
Özel Yetenek	Yönlendirme yapabilmek	3	PD2, PD7, PD8,
Tanılama/	Tanılamaya dair yaşadığımız ciddi problemler var	4	PD2, PD6, PD7, PD8,
Yönlendirme	Öğrencilerin tanınması biraz istismar edilen bir konu	2	PD1, PD7
	Tanılama konusunda kullanılan zeka testleri yeterli gelmiyor	3	PD1, PD8, PD10,

“Benim çalıştığım okullardan birinde üstün zekâlı öğrenci sayısı çok fazla. Ama çok eski model bir ölçme modeli kullanılıyordu ve neredeyse bütün çocuklar üstün zekâ çıkacaktı. Ama belki aslında o çocuk üstün zekâ değil. Bizim çok yönlü bir teste ihtiyacımız var. Aslında çocuğun sınıf ortamında huzuru yerindeyse, arkadaşlarıyla arası iyiyse, akademik olarak çok zorlu bir süreç yaşamıyorsa herhangi bir envanter uygulanmasına gerek yok. Üstün yetenekli çocukların diğer çocuklardan ayrılmaması gerekiyor. Yurtdışında birçok ülkede gerçekleştiriliyor bu sistem. (PD4, Bilim Ve Değerlendirme Kurulu- Ölçek Geliştirme- Kültürel Uyum- İyileştirme Alt Temaları)

“Bu noktada bilim ve değerlendirme kurulması önemli ama şuan nasıl olduğunu bilmiyorum bildiğim kadarıyla bilim sanat merkezlerinde eğitim görenler var. O çocuğun üstün yetenekli olduktan sonra kimden eğitim alacağı önemli. Benim zamanımda birçok öğrenci üstün zekâ birkaçı parlak zeka ve neredeyse bir tanesi normal zeka çıkıyordu. (PD5, Bilim ve Değerlendirme Kurulu- Kültürel Uyum Alt Temaları)

Özel yetenek teması altında, vizyon belgesinde yer alan, kısımların bilimsel çalışmalara göre yapıldığı, kullanılan testlerin özellikle kültürel uyum konusunda ve kullanım ömürlerinin geçtiği konusunda şikâyetlerini beyan etmişlerdir. Öte yandan yanılma ve yönlendirme konusunda kullanılan

ölçme araçlarının geliştirilmesi gerektiği ve bunun için eğitim desteğinin olması gerektiği vurgusu yinelenmiştir.

Mesleki ve Teknik Rehberlik Teması

Mesleki ve Teknik Rehberlik teması içerisinde “e-portfolyo uygulaması”, “Genel Beceri Test Seti”, “yönlendirme ve rehberlik dijital platformu”, “meslek eğitimi”, ve “Kariyer Uzmanlığı” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 17. Mesleki ve Teknik Rehberlik Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Mesleki ve Teknik Rehberlik	E-Portfolyo Uygulaması	E-portfolyo uygulaması	6	PD1, PD2, PD3, PD8, PD9, PD12
	Genel Beceri Test Seti	Genel beceri test seti	10	PD1, PD3, PD4, PD5, PD6, PD7,PD8, PD9, PD11,PD12
	Yönlendirme ve Rehberlik Dijital Platformu	Yönlendirme ve rehberlik dijital platformu	8	PD1, PD3, PD6, PD8, PD9, PD10,PD11, PD12
	Meslek Eğitimi	Meslek liselerinin niteliği çok ciddi oranda toparlandı	3	PD1, PD4, PD6
	Kariyer Uzmanlığı	Kariyer uzmanlığı	4	PD6, PD10, PD11 PD12

“Şuan zaten e- rehberlik platformu var. Mesleki rehberlikle ilgili bilgiler için de bir sistemi olması gerekiyor. Daha fazla öğretmen desteği gerekiyor bunlar için mevcut sistemde zor. Olursa tabi daha güzel olur. Sadece testle olabilecek bir şey değil. Testler bazen verimli sonuç vermiyor. Genel beceri testi tabii ki işimizi görebilir. Ama asıl mesela buna zaman ve emek harcamak gerekiyor. Buna ayrıca bir çalışma yapılması lazım öğretmen sayısı yetmiyor. Güzel bir hedef. (PD7, Genel Beceri Test Seti Alt Teması)

“Kariyer rehberliği anlamında “genel beceri test seti” oluşturulacaksa her lise grubuna ayrı ayrı düzenlenmeli ve yine her lise grubuna yönelik dijital platformlar oluşturulmalı. Çünkü her lise türünün ihtiyacı farklı ve bu farklılıklara göre biz kendimiz uyarlamalar yapmaya çalışıyoruz. Ayrıca farklı alanlara yönelik ortak test uygulamalarının öğrencide de belirsizlik ve kafa karışıklığı doğurduğu kanaatindeyim. (PD11, Genel Beceri Test Seti- Yönlendirme ve Rehberlik Dijital Platformu- Kariyer Uzmanlığı Alt Temaları)

Mesleki ve Teknik Rehberlik teması konusunda e-portfolyonun ve genel beceri testi kısımlarının olumlu karşılandığı beyan edilmiştir. Diğer yandan yönlendirme ve rehberliğine ait dijital platformunun olması kariyer planlamada çok kolaylık sağlayacağı bildirilmiştir.

Uygulanabilirlik Teması

Uygulanabilirlik teması içerisinde “Uygulanamaz”, “Uygulanabilir” ve “Kısmen” alt temaları yer almaktadır.

Tablo 18. Uygulanabilirlik Teması Ve İlişkili Alt Temalar

Tema	Alt Tema	Kodlar	F	Katılımcılar
Uygulanabilirlik	Uygulanamaz	Uygulanabileceğini de çok düşünmüyorum	2	PD4,PD7
		Gerçekçi olacaksak çok inancım yok	1	PD2, PD3
		Rekor bütçe ister, yetersiz	1	PD1
	Uygulanabilir	Güzel ve nitelikli maddeler olduğu	4	PD1, PD2,PD11, PD9
		Yeterli destek verildiği takdirde maddelerin hepsi uygulanabilir.	2	PD1, PD2, PD5, PD6, PD12
	Kısmen	Uygulanabilirliği de istemekle ve alt yapıyı sağlayabilmekle alakalı olduğunu düşünüyorum	1	PD2
		Uygulanabilirliği noktasında bazı endişelerim var	1	PD10
Hayata geçirilmesi biraz zaman alabilir.		1	PD8	

“2023 Eğitim Vizyonu PDR ile ilişkili olan maddelerin hepsinin güzel ve nitelikli maddeler olduğunu düşünüyorum. Sadece sınıf öğretmenlerinin sertifikasyon eğitimi almasına yönelik hedef dışında. geri kalan maddelerin hepsine katılıyorum ve hepsini destekliyorum. Uygulanabilir ama şuan ki sistemde şuan ki altyapı ile çok zor. Hangilerini yapabiliriz dersek; e-portfolyoyu kuramayız belki ama zeka testini geliştirebiliriz, RAM’ların sayısını artırabiliriz. 2023 Eğitim Vizyonu’nun tam olarak hayata geçirilebilmesi için bizim mutlaka refah seviyemizin artması gerek. Bunu oluşturursak gerisini çözmemiz daha kolay çünkü maalesef ki hemen hemen her şeyin temelinde maddiyat yatıyor. Önümüzdeki 5 yıllık süre zarfında tam olarak uygulanabileceğini düşünmüyorum. Bize en az 10 yıl lazım ki biz 2023 Eğitim Vizyonu’nun sınırlı sayıda maddesini konuştuk tamamına baktığımızda çok geniş ve kapsamlı bir içeriğe sahip 2023 Eğitim Vizyonu. (PD1, Uygulanamaz- Uygulanabilir- Kısmen Alt Temaları)

“Herkes elini taşın altına koyduğunda iyi bir işbirliği ile iyi bir çerçevede uygulanabilir. Ama 2023 Eğitim Vizyonu’nu uygulama noktasında ailelere, idarecilere, öğretmenlere, il ve ilçe bakanlıklarına ve STK’lara çok fazla görev düşüyor. Bunun önüne geçmek adına vizyonun iyi tanıtılması, insanların iyi anlaması, eleştiriye açık olup alandaki kişilerden önerilerin alınması fayda sağlayacaktır. Tabii ki tıkanabiliriz ama revize ettikçe vizyonu devamı gelecektir diye düşünüyorum. Yapılan ve yapılacak çalışmaların gerekli olduğu

kanaatindeyim, iyi ki de yapılıyor özellikle son 2-3 yıla baktığımızda yapılan çalışmalardan gayet memnunum. (PD12, Uygulanabilir Alt teması)

Uygulanabilirlik teması konusunda katılımcılar hem olumlu hem de olumsuz beyanlarda bulunmuşlardır. Özellikle uygulanabilirliğini isterken alt yapıyı sağlanamadığı, yedi ayrı bölgede fırsatların aynı olmadığı, rekor bütçeye ihtiyaç olduğunu beyan ederken. Olumlu karşılayanlar ise maddelerin güzel, düşüncenin güzel olduğuna vurgu yapmıştır.

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada okul psikolojik danışmanlarının 2023 Eğitim Vizyonu'nda rehberlik ve psikolojik danışma alanına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda 2023 Eğitim Vizyonu kavramı etrafında 15 alt tema belirlenmiştir. 2023 Eğitim Vizyonu kavramı etrafında Vizyon, Rehberlik, Rehber Öğretmen, Ölçme Araçları, Mesleki ve Teknik Rehberlik, Uygulanabilirlik, RPD Hizmeti, RAM, Mesleki Gelişim, Sınıf Rehber Öğretmenliği, YÖK İşbirliği, Özel Yetenek, Toplum Hizmeti, Kaynaştırma ve Kaynaştırma Modeli alt temaları oluşturulmuştur.

Vizyon teması altında dikkate değer en önemli vurgunun, 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde, yenilik, gelişmeye açıklık, öğrenciye yönelik işlemler, planların somutlaştırılmış olması, bütünsel bakış açısının olması ve bu vizyon belgesinin gereklilik olduğu konusunda vurgular ağırlıktadır. Diğer yandan 2023 Vizyon Belgesi'ne modern eğitim yaklaşımı olarak algıladıklarını ve fırsat eşitliği konusunda daha anlamlı olabileceğini belirtmişlerdir. Ancak 2023 Vizyon Belgesi'nin uygulanamaz olduğundan ve gerçekleştirilmesi konusunda çekincelerden bahseden katılımcılar da bulunmaktadır. Özellikle internete erişimi olmayan bölgelerdeki öğrencilerin fırsat eşitsizliğinin çözülememesi gibi nedenler ileri sürülmektedir. Bazı okul psikolojik danışmanlarının 2023 Vizyon Belgesi'nin uygulanmasının mümkün olmadığı ve gerçekleştirilmesi konusunda çekincelerinin de bulunduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak bu araştırmaya katılan katılımcıların beklentileri, literatürde Türk eğitim sistemine yönelik yapılan (Duran ve Kurt, 2019; Doğan, 2019; Köç ve Ünal 2019; Akkaya, 2020) araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermiştir.

Rehberlik teması altında dikkate değer en önemli vurgu; 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde, e-portfolio uygulamasının hayata geçirileceği, öğrencileri tanıma ve becerilerinin üst sınıflara taşınacağı ve bu konuda yönlendirmenin daha kolay yapılabileceği, kariyer planlamanın toplanan veriler ışığında daha kolay olabileceği şeklinde ifade edilmiştir. Özellikle mizaç, yetenek, ilgi, değer konularında sistemin anlaşılır olacağı ve yararlı olabileceği vurgulanmıştır. Ancak e-portfolio sisteminin oturmamış olması, sınıfların kalabalık olması ve taşralarda hala okula erişim sağlamayan öğrencilerin olması, vizyon belgesindeki rehberlik kısmına yönelik olumsuz görüşlerdir. 2023'e uzanan bu belge eğitim sistemi için ortaya koyduğu temel vizyon, vizyonun felsefi temelleri, ana hedefler ve stratejileri ile bir rota niteliği taşıdığı (Uluğ, 2018), rehberlik hizmetlerinin ihtiyaçlara yönelik olarak yapılandırılmaya dair zemin taşıyabileceği görüşü okul psikolojik danışmanlarca 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde, e-portfolio uygulamasının hayata geçirileceği, öğrencileri tanıma ve

becerilerinin üst sınıflara taşınacağı ve bu konuda yönlendirmenin daha kolay yapılabileceği, kariyer planlamanın toplanan veriler ışığında daha kolay olabileceği düşünceleriyle ifade edilmiştir.

Rehber öğretmen teması altında dikkate değer en önemli vurgunun, 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde, göç ile gelen öğrencilerin oryantasyonu ve eğitim sistemine uyumu konularında okul psikolojik danışmanlarının vurguları yer almaktadır. Özellikle göç ile gelen öğrencilerin dil problemi, kültürel farklılıkları kısımlarının çözülebilmesi konusunda görev ve sorumluluklarını ifade etmişlerdir. Ancak bu konuda personel eksikliği (norm kadro eksikliği) konusunda yetersiz kaldığını ve travmatik olayların yaşandığını da beyan etmişlerdir.

Ölçme araçları teması altında dikkate değer en önemli vurgu, 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde, rehberlikte, öğrenci tanıma ve kişilik envanteri çıkarılmasında kullanılan ölçeklerin yerli ve millî kültüre uygun olmadığı, genellikle yabancı kökenli ölçeklerin kullanıldığı, bunun ise tanılama işlemlerinde yanlış sonuçlara neden olduğu şeklinde ifade edilmiştir. Diğer yandan kullanılan ölçeklerin geçerliliklerinin zamanla bittiği ve yeni, kültürümüze özgü ölçeklerin geliştirilmesi gerektiği konusu ciddi bir şekilde vurgulanmaktadır. Çocukların bilişsel özelliklerinin erken dönemde belirlenmesi, yetenek, ilgi ve kapasitelerine uygun eğitim ortamlarının hazırlanması, kendilerine ve ailelerine gerekli danışmanlık hizmetlerinin verilmesi ile yaratıcılıklarının ve üretkenliklerinin desteklenmesi mümkün olabilir (Phillips ve Shonkoff, 2000; Tuğrul ve Duran, 2003). Erken dönemde çocukların bilişsel özelliklerini ölçmeye yönelik testlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

PDR Hizmeti teması altında dikkate değer en önemli vurgunun, mevzuatın iyi olmadığı, görev tanımları konusunda boşluklar olduğu, ayrıca okul ortamında rehber öğretmen algılarındaki patolojik sıkıntıların rehber öğretmenlerin çalışmasını olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Özellikle rehberlik hizmetlerinin önemi çok vurgulanmış ve buna göre, vizyon belgesinde, düzeltilme kısımları olumlu karşılanmıştır. Okul psikolojik danışmanlığı işlevlerinin öğrenci temelli olduğu düşüncesinin aksine idarecilerin psikolojik danışmanlara; salonu, koridorları gözetim altında tutmak, sınavlarda gözetmenlik, boş geçen derslere girmek gibi alan dışı verdiği görevler sağlıklı bir rehber öğretmen-öğrenci etkileşimini olumsuz etkileyebilmektedir. (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006; Korkut Fidan ve Owen, 2008). Bu sonuçlar bağlamında psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin mevzuatın kapsamlı olarak hazırlanması var olanın güncellenmesi ve geliştirilmesi önerilmiştir.

RAM teması altında dikkate değer en önemli vurguda tanılama işlemlerinin önemi bahsedilirken RAM'da çalışacak deneyimli ve nitelikli personel eksikliği ifade edilmiştir. Özellikle 7 farklı bölgede RAM çalışma şartlarının uygunsuz olduğu yani bölgesel farklılıklardan dolayı danışma hizmetlerinin tam olarak yerine getirilemediği beyan edilmiştir. Diğer yandan vizyon belgesinde nitelikli personel ihtiyacı için eğitimler düzenlenmesi olumlu karşılanmıştır. Yapılan araştırmalarda okul psikolojik danışmanları lisans eğitimlerinde yeterli teorik bilgiyle donanmalarına karşın yeterince uygulama yapılmaması nedeniyle okullara geldiklerinde zorluk yaşamakta, kitaplarda anlatılanlar ile gerçekte

olanlar arasında ciddi farklılıklar gözlemlemektedirler (Hamamcı, Murat ve Çoban., 2004; Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006).

Mesleki Gelişim teması altında vizyon belgesinde yer alan eğitimlerin planlaması olumlu karşılanmıştır. Ancak bütçe yetersizliği nedeniyle istenilen eğitimlerin alınmadığı ve bu konuda bakanlık nezdinde desteklerin olması olumlu karşılanmıştır. Rehberlik öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin okuldaki tüm öğretmenlere yarar sağlaması adına önemli olduğu bundan dolayı da PDR niteliklerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda mesleki ve kişisel gelişimin temel gereklilik olduğu kabul edilmelidir. Teşvik edici olması için, kurslara katılım için, ödüller verilmeli, prim ve kariyer imkânı sunulmalıdır. Yılmaz ve Düğenci (2010); eğitimi zamandan ve mekândan bağımsız yaparak daha geniş kitlelere ulaştırmak için uzaktan eğitim modelleri tercih edilmesinin gereğine vurgu yapmış, Arslan ve Şahin (2013); video konferans yöntemiyle uzaktan eğitimin, yaşanan sıkıntıları aşmada kolaylıklar sağlayabileceğini pandemi döneminde bunun zorunlu hale geldiğini ifade etmişlerdir.

Sınıf Rehber Öğretmenliği teması altında vizyon belgesinde yer alan sertifika verilmesi rehberlik hizmeti ve yapılan işlemlerin tedirginliği vurgulanmıştır. Çünkü rehber öğretmenlerin nitelikleri aldıkları lisans eğitimleri yerine sınıf öğretmenlerine aynı düzeyde değerlendirip sadece bir sertifika ile rehber öğretmeni yerine geçirilme düşüncesi sıkıntılı olabileceği beyan edilmiştir. Diğer yandan sınıf rehber öğretmenleri görevleri gereği zaten okul rehber öğretmenleriyle çok işbirliği içinde olmaları gerektiği ön plana çıkarılmış ve sınıf rehber öğretmenlerinin niteliklerinin artırılması olumlu karşılanmıştır. Terzi, Ergüner-Tekinalp ve Leuwerke (2011)'in yaptığı araştırmada okullarda kapsamlı rehberlik ve psikolojik danışma programının uygulamaya konulması, özellikle uygulamalar arasında bütünlük sağlama, öğrenci gelişimsel ihtiyaçlarını karşılama ve psikolojik danışman kimliğinin ön plana çıkarılması açısından olumlu değerlendirilmektedir.

YÖK İşbirliği teması altında, vizyon belgesinde yer alan, okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık alanında, adayların uygulama becerilerinin geliştirilmesine önem verilmesi, niteliğin artırılması ve nitelikli personel yetiştirilmesi konuları olumlu karşılanmıştır. Ancak bu kısmın zaten YÖK'ün görevi olduğu ve ekstra bir iş birliğinin ne olduğu konusunu anlamadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara benzer şekilde Akyıldız, Yurtbakan ve Tok (2019) üniversiteler ile sivil toplum kuruluşları işbirliğinde elverişli koşullar sağlandığı takdirde öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik eğitimlerin verilmesinin yararlı olacağını belirtmişlerdir. Bu bağlamda elde edilen sonuçların alan yazınla örtüştüğü görülmüştür.

Toplum hizmeti teması altında, vizyon belgesinde yer alan kısımların uygun ve güzel bir çalışma olduğu vurgulanmıştır. Ancak bu bahsedilen çalışmaların hali hazırda var olduğunu ve gereksiz bir şekilde vizyon belgesinde yer aldığını beyan etmişlerdir. Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) ile Öze Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri özel eğitim ihtiyacı duyan bireylere yönelik çalışma faaliyetleri yürütürken bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından anlamlı farklılık gösteren

bireylere yönlendirme, yerleştirme ve izleme hizmetleri sunmakta olup ayrıca bu bireylerin ailelerine aile rehberliği de yapmaktadır. Yine bunların yanında program hazırlama, eğitim seminerleri, araştırma ve yayın gibi görevlerde de bulunmaktadır (Şahin ve Pehlivan, 2006). Okul psikolojik danışmanları bu bahsedilen çalışmaların halihazırda var olduğunu ve gereksiz bir şekilde vizyon belgesinde yer aldığını beyan etmişlerdir.

Kaynaştırma teması altında, vizyon belgesinde yer alan, kısımların uygun ve güzel bir çalışma olduğu vurgulanmıştır. Ancak bu bahsedilen çalışmaların hali hazırda var olduğunu ve gereksiz bir şekilde vizyon belgesinde yer aldığını beyan etmişlerdir. Kaynaştırma temasında öğrencinin merkeze alınması olumlu olarak değerlendirilmiştir. Bu sonuca benzer şekilde Akkaya (2020) 2023 Vizyon Belgesi yöneticiler tarafından, eğitimin tüm paydaşlarını kapsayan ve çocuğu merkeze alan bir felsefesinin olması yönünden ve eğitime dair farklı bir bakış açısı getirmesi nedeniyle nitelikli ve başarılı bulunmuştur. Ayrıca temel eğitim alanında yapılan değişikliklerin eğitime nitelik katması açısından yerinde ve gerekli olduğu ancak daha fazla geliştirilerek uygulanmasının gerekliliği de ulaşılan sonuçlardandır.

Mesleki ve Teknik Rehberlik teması konusunda e-portfolyonun ve genel beceri testi kısımlarının olumlu karşılandığı beyan edilmiştir. Diğer yandan yönlendirme ve rehberliğine ait dijital platformunun olması kariyer planlamada çok kolaylık sağlayacağı bildirilmiştir. Kılıç-Memur (2020) okul psikolojik danışmanları için baş etme, eylemler/etkileşimler, çevresel koşullar ve bazı kişisel unsurlar olmak üzere 4 ana kategoriden ve bunların alt kategorilerinden oluşan bir baş etme modeli oluşturmuştur. Okul psikolojik danışmanların mesleki ve teknik rehberlik temasında çevresel imkânlar ile verimli sonuç elde etme arasında bağlantı kurdukları belirlenmiştir.

Uygulanabilirlik teması konusunda katılımcılar hem olumlu hem de olumsuz beyanlarda bulunmuşlardır. Özellikle uygulanabilirliğini isterken olumsuzluklar olarak yeterli alt yapının sağlanmadığını, yedi ayrı bölgede fırsatların aynı olmadığını, rekor bütçeye ihtiyaç olduğunu beyan ederken; olumlu karşılayanlar ise maddelerin güzel, düşüncenin güzel olduğuna vurgu yapmışlardır. Bu sonuca benzer şekilde Akyıldız, Filiz ve Kayser (2019) tarafından yapılan çalışmada okul yöneticiliğinin mesleki uzmanlık becerisine dayalı profesyonel bir kariyer alanı olarak yapılandırılmasını ve okul yöneticiliğinde yatay ve dikey kariyer uzmanlığının getirilmesini çoğunlukla olumlu karşıladıkları tespit edilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Bazı katılımcılar vizyon belgesinin uygulanabilirliği ile ilgili tereddütlü yaklaşımları olmuştur. Bu açıdan vizyon belgesinin tüm taraflarca uygulanabilirliğine olan inancın artırılmasına yönelik bilgilendirici çalışmalar yapılması yararlı olabilir.

2. Okul psikolojik danışmanları hem sınıfların kalabalık oluşuna hem de okula erişim sağlamayan öğrencilerin bulunuşuna vurgu yapmışlardır. Vizyon belgesinin hedefleri düşünüldüğünde bu problemlerin çözümü önemlidir. Bu açıdan Bakanlık kalabalık sınıfların mevcutlarını azaltmak için tedbirler almalı, okula erişim sağlanamadığı durumlarda okula devam etmeyen çocukların tespiti yapılmalı ve gereği için taşra teşkilatlarını harekete geçirmelidir.

3. Okul psikolojik danışmanları özellikle üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesinde güncel testlere ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda Bakanlık güncel testlerin geliştirilmesi için Üniversitelerle işbirliği içinde çalışmalı ve yeni testlerin geliştirilmesi için girişimlerde bulunabilir.

4. Okul psikolojik danışmanları mesleki ve kişisel gelişimi temel gereklilik olduğu kabul edilmelidir. Hizmet içi eğitimlerin yanında personelin kendisini geliştirmeye itecek motive edici unsurlardan yararlanılmalıdır.

5. Okul psikolojik danışmanlarının ihtiyaç duydukları alanlarda mesleki gelişimlerini sağlayacak tedbirlerin alınması ve süpervizyon desteği sağlanması önerilmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Araştırma nitel yöntemle yapılmıştır. Araştırmacılar vizyon belgesinin işleyişine ilişkin olarak verileri inceleyerek karma yöntemle belgenin etkinliğini değerlendirebilirler.

2. Vizyon belgesi hakkında diğer paydaşların görüşlerine yönelik farklı örneklemeler ile çalışabilirler.

3. Vizyon belgesinin öğretmen aidiyetine, motivasyonuna ve işbirlikçi çalışmasına olan etkisi incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, C. (2020). *2023 Eğitim Vizyonu kapsamında temel eğitimde yapılacak değişikliklere ilişkin yönetici görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Akyıldız, S., Filiz, T., ve Kayser, V. (2019). Okul müdürlerinin 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde yer alan yöneticilerin mesleki gelişimlerine ilişkin düzenlemelere yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1): 793-826.
- Akyıldız, S., Yurtbakan, E. ve Tok, R. (2019). 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde yer alan öğretmenlerin mesleki gelişimleri ile ilgili politikaların öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(1): 827-852.
- Arslan, H. ve Şahin, T. (2013), Hizmet içi eğitimlerin video konferans sistemiyle verilmesine öğretmen görüşleri, *The Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3, 34-41.
- Baltacı, A. ve Coşkun, M. K. (2019). 2023 Eğitim Vizyon Belgesine ilişkin öğretmen algısı. *Journal of Hasan Ali Yücel Faculty of Education/Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi (HAYEF)*, 16(2): 130-155
- Boncuk, A. (2020). 2023 Vizyon belgesinde öğretmenlik mesleğine ilişkin politikaların öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Anatolian Turk Education Journal*, 2(1): 55-73.
- Bozkur, B. (2019). *Okul psikolojik danışmanlığında konsültasyon hizmetleri ve psikolojik danışmanların konsültasyon yeterlik düzeylerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Örnekleme Yöntemleri*. Erişim Adresi (31 Aralık2020): <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAYFinalKonulari.pdf>
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma ve Araştırma Tasarımı: Beş Yaklaşımdan Seçim*. London: SAGE.
- Çokamay, G., Kapıcı, E. G. ve Sever, M. (2017). Okul ruh sağlığı hizmetlerinde yaşanan sorunlar: psikolojik danışmanların görüşleri. *Elementary Education Online*, 16(4): 1395-1406.
- Demirci, İ. (2019). Türkiye'nin 2023 Eğitim Vizyonunda psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri. *V. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Kitapçığı*, İstanbul.
- Doğan, S. (2019). 2023 Eğitim Vizyonu Belgesine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(2): 571-592.

- Doğan, S. (2000). Okul rehberliği ve danışmanlığı alanında çağdaş bir yaklaşım: kapsamlı rehberlik program modeli. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 11(13): 56-58.
- Duran, E. ve Kurt, M. (2019). 2023 Eğitim Vizyonuna ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi (IJONASS)*, 3(1): 90-106.
- Erlanson, D. A., Harris, E. L., Skipper, B. L., ve Allen, S. D. (1993). *Doing Naturalistic Inquiry: A Guide to Methods*. Newyork: Sage Publications.
- Ertürk, A. (2020). 2023 Eğitim Vizyonu: Sorunlara çare mi? *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,48: 321-345. doi: 10.9779/pauefd.537273
- Korkut Fidan, F. ve Owen D. W. (2008) Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1): 207-222.
- Hamamcı, Z. Murat, M. ve Çoban, E. (2004) Gaziantep'teki okullarda çalışan psikolojik danışmanların mesleki sorunlarının incelenmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Malatya.
- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1): 333-338.
- Işık Tokmak, A. (2019). *Okul psikolojik danışmanlarının mesleki doyumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kılıç-Memur, H. N. (2020). *Okul psikolojik danışmanlarının görüşmelerde yaşadıkları zorluklarla baş etme süreçleri: bir gömülü desen araştırması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koçoğlu, T. (2019). *Özel eğitim öğrencilerinin okul psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi rehberliğindeki eğitiminde bütünleştirici bir yaklaşım örneğinin incelenmesi: kalem özel eğitim modeli* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- MEB (2018). *2023 Eğitim Vizyonu*. Erişim Adresi (11 Ocak 2020): http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf [20 Mayıs 2021].
- Mingat, A., Tan, J. P. ve Sosale, S. (2003). *Tools for Education Policy Analysis* (Vol. 1). World Bank Publications.
- Neuman, W. (2007). *Sosyal Araştırma Yöntemlerinin Temelleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. Boston: Allyn ve Bacon.

- Öz-Soysal, F. S., Uz Baş, A. & Aysan, F. Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma yaklaşımlarına ilişkin görüşleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 53-69
- Özmen, A. (2019). 2023 Eğitim Vizyonu ve rehberlik hizmetleri üzerine bir değerlendirme. F. Tanhan (Ed.), *Türkiye Eğitim Vizyonu Üzerine Değerlendirmeler*, Ankara: Pegem Akademi, 277-290.
- Patton, M. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods* (3rd Ed.). London: Sage Publications.
- Phillips, D. A., ve Shonkoff, J. P. (Eds.). (2000). *From Neurons to Neighborhoods: The Science of Early Childhood Development*. National Academies Press.
- Şahin, C. ve Pehlivan G. (2006). Kırşehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi özel eğitim bölümünde incelenen öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre nitelikleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1): 175-189.
- Tagay, Ö., ve Çakar, F. S. (2017). Okullarda yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin okul psikolojik danışmanlarının görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3): 1168-1186.
- Terzi, Ş., Tekinalp, B. E. ve Leuwerke, W. (2011). Psikolojik danışmanların okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri modeline dayalı olarak geliştirilen kapsamlı psikolojik danışma ve rehberlik programını değerlendirmeleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(1): 51-60.
- Tuğrul, B. ve Duran, E. (2003), Her çocuk başarılı olmak için bir şansa sahiptir: zekânın çok boyutluluğu çoklu zekâ kuramı, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 24.224–233.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4): 543-559.
- Uluğ, F. (2018, Aralık). Bir Politika Belgesi Olarak 2023 Eğitim Vizyonu. N. Taşçıoğlu (ed.), X. *Uluslararası Eğitim Denetimi Kongresi* içinde (14-26. ss.). Ankara.
- Uzbaş, A. (2010). Okul Psikolojik danışmanlarının okulda saldırganlık ve şiddete yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18): 90-110.
- Uyan, S. (2018) 2023 Eğitim Vizyonu. *Türkiye Gazetesi*. <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/salih-uyan/604886.aspx> Erişim Adresi: (28 Ocak 2021).
- Ülgen, H., ve Mirze, S. K. (2010). *İşletmelerde Stratejik Yönetim* (5. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Ültanır, E. (2000). Okul psikologluğu ve okul psikolojik danışmanlığı. *Milli Eğitim Dergisi*, 148: 9-16.

- Ünal, O., ve Koç, A. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 2023 Eğitim Vizyonuna yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1(2): 64-79.
- Yerin-Güneri, O. Y., Kavas, A. B., ve Koydemir, S. (2007). Okul psikolojik danışmanlarının profesyonel gelişimi: acemilikten olgunlaşmaya giden zorlu yol. R. Özyürek, F. Korkut Owen ve DW Owen (Editörler). *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Meslekleşme Sürecinde İlerlemeler, 1*, Ankara: Nobel Yayın, 139-161.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (9. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. ve Düğenci, M. (2010). Hizmet içi eğitime farklı bir yaklaşım: e-hizmet içi eğitim. *Akademik Bilişim '10-XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. Muğla Üniversitesi, Muğla.